

naučnih zavodov za splošno, kakor tudi za strokovno izobražbo, da se bode učeta se mladina, katera sedaj vsa v srednje šole v tako obilnem številu hiti, opozorila na obrtne šole, ki so podlaga povzdigi obrtnije.

Moja vlada si bode tudi prizadevala sklepati trgovinske pogodbe s tujimi državami, da si ohrani dosedaj pridobljena tuja tržišča za naše pridelke in da si poleg teh tudi še novih pridobi.

Popolno pozornost obračala bode moja vlada na javni promet, da se bo z njegovo pomočjo povzdignila produktivna delavnost na korist domače obrtnije.

Prav tako imela bo vedno pazno oko na železnice, katerih široko razpeta mreža obsega vse imenitne prometne ceste, dobro vedoč, da so ravno železnice najmočnejši pripomoček za prosep narodnega blagostanja.

O napravi lokalnih železnic dobili bote pravočasne potrebne predloge.

Že večkrat pričete večje kodifikacije na pravoslovnem polji, bodo se nadaljevale; pri vsem tem pa te ne bodo prav nič ovirale izboljševanje obstoječih postav, če se bode taisto potrebno skazalo.

Vsled anarhističnih zlodejstev bilo je lansk leto potreba napraviti izjemni stan za nekatera sodniška področja. Da se bodo prevratni naporji spodbili in izjemni stan odpravil, predložil se Vam bo dotični načrt nove postave. Resni koraki storili so se že na carinskem in obrtniskem polji, kakor tudi za izboljšanje položaja delavskega stanu.

Pečali se boste z raznimi preosnovami na tem polji. Pričakujem, da jih bote popolnoma in temeljito pretehtali in ocenjevali, kajti izvirajo iz žive potrebe prebivalstva in so mnogo bolj pomenljive, kakor pa marsikatera strankarske borbe.

Ako te srečno rešite, smete biti preverjeni Moje in prebivalstva najtopeje zahvale.

Nadejam se, da bodo pred vsem drugim našle Vašega privoljenja postava o zavarovanju delavskega stanu proti nesreči in bolezni, ter uravnava bratovščin pri delavskih zadrugah.

Načrt postave o podedovanju kmečkih domov srednje velikosti ima namen vtrditi in ohraniti jako imeniten del socialnega narodnega gospodarstva — kmetiški stan.

O razmerji takih domov se je po posamičnih pokrajinah že temeljito govorilo in sklepalo in s sklepanjem o tem načrtu dali bodete kmalo priložnost deželnim zborom gledé tega imenitnega dela deželne kulture svoje vkreniti. Velikanske povodnji v poslednjih letih zahtevajo uravnavo rek po mnogih deželah, posebno pa v Moji kraljevini Gališki, ki je bila v največjem času tolikrat poplavljená.

Vlada peča se že s potrebno preiskavo in Vam bode o svojem času dotične načrte zgotovljene predložila. Moja vlada si bo vestno prizadevala pri vsakem za javno korist potrebnem podjetji skrbno ozirati se na položaj državnih financ.

Nadejam se, da jo bote v tem tudi Vi pri vsem svojem dejanji in nehanji, oziraje se vedno na državne dohodke, kolikor jih bo ravno na razpolaganje, vestno podpirali, kajti ves njen napor obrnjen je na uravnavo državnih financ. Naše razmere proti zunanjim državam so vse-skozi ugodne in si vzajemno prizadevamo mir ohraniti, katerega tako zelo potrebujemo.

Častiti gospodje obeh zbornic državnega zbora! Moja vlada si bo neprestano prizadevala čuvajoč jednoto in mogočnost države enako skrbeti za vse moje pokrajine in narodnosti gledé njihovih duševnih in narodno-gospodarskih koristi.

Da jo bote v tem podpirali, nadejam se tem trdneje, ker so se tukaj zbrali zastopniki vseh narodnosti in jednostranska presoja vprašanj, ki se Vam bodo predlagala, ni mogoča.

Pri vsem vodi naj Vas tisti duh zmernosti, kateri je povsod najbolj varen porok za uspešno delovanje in ob enem vse strogo in natančno ter stvarno pretehta in je edino zmožen po mirnem in vednem napredovanji v postavodajanji doseči vspehe in ustavi stalno vrednost pridobiti.

Blagoslov Vsemogočnega spremlja naj Vas pri Vašem delu.

„Šola in narodno gospodarstvo.“

(„Popotniku“ v pojasnilo.)

Pod naslovom: „Šola in narodno gospodarstvo“ prinesel je „Popotnik“ v številu 18. dne 25. sept. t. l. na prvem mestu sestavek, v katerem po pravici povdarja, da je narodna šola pogoj narodnega življenja, temelj narodne omike in tudi narodnega blagostanja, in je zato ona bila vse čase prav ljubljeno dete vseh odkritosrčnih prijateljev ljudstva. Zraven tega pa v istem sestavku po krivici trdi, da sem jaz v sestavku „Nekaj o naših šolskih razmerah“, katerega je uredništvo „Slov. Gosp.“ v št. 34. dne 20. avg. t. l. pod spremenjenim naslovom: „Dobre šole pa splošnja beda“*) priobčilo, proti tej obče pripoznani resnici pisal ter a) obdolžil šolo, da je ona zakrivila ali kakor na drugem mestu pravi povzročila splošno se-

*) Da bi še kdo drug iz teh besed bral, kar je bral iz njih „Popotnik“, to se nam ne zdi verjetno, saj leži v njih samo misel, da imajo šole, dobre šole namen in nalog postaviti jez splošnji bedi, torej gre za nje oziroma za njih vzboljšanje skrbeti. Kdor zna brati, ne more v teh besedah kaj druge najti. Isto, smo smatrali, izraža v celém tudi članek in zato, samo zato smo ga vzporejeli. Ured.

dajno bedo; b) da so meni nova šolska poslopja pravi trn v peti in c) da očitam gg. učiteljem njih težko zaslužen plačilo.

Kdor izmed Popotnikovih čitateljev se ne spominja več omenjenega mojega sestavka ali kdor ga niti bral ni, mora po pravici misliti, da sem jaz res kaj takega pisal. Ako pa dragi čitatelj blagovoli prečitati omenjeni sestavek ter ga primeriti s tem, kar „Popotnik“ zoper njega piše, prepričal bode se takoj sam, da pisatelj „Popotnikovega“ sestavka mojega sestavka ni pazljivo čital in simo tamo marsikaj navlašč po svoje zasukal.

a) Jaz sem pisal v omenjenem članku o naših šolskih razmerah ter trdil, da so te naše šolske razmere in občna beda v ozki dotiki, ker preuredba stare šole, kakoršna je pri nas nastala, kot eden pomoček zoper občno bedo, ni bila iz različnih razlogov, ki so ondi navedeni, posebno srečna, ter je občno bedo še le povečala. Ali je s tem rečeno, da je šola občno bedo „povzročila“ ali „zakrivila“, kakor mi „Popotnik“ očita?

Jaz sem le rekel, da so občno bedo naše šolske razmere povečale, ker je nova šola veliko dražja od stare in ker v njej ni pravega duha.

Od besede do besede sem pisal: „Ko bi bili prejšnji šolski ustavi dali pravega duha, ne bi potrebovali ne novih postav in ne drugih preuredb, ampak le nekoliko denarja in dobre volje, da bi se vse v dobrem duhu izpeljalo.“ Tega pravega duha „Popotnik“ ni zapopadel, čeravno sem ga bil z vzgledom pojasnil, ter se skoro bi rekel iz njega norca dela, zato se hočem tukaj jasneje izraziti. Po mojih mislih bi moral pri nas, kder bivajo sami katoliški Slovenci, katoliški in narodni duh šolske razmere prešinjati, in kedar bode ta duh v resnici svoje blažene peruti nad nami razprostrl, tedaj bodo — to je moje prepričanje — naše šolske razmere take, kakoršne bi morale biti in kakoršne si želi „Popotnik“ in ž njim tudi jaz, dasiravno tudi takrat šolskih poslopij ne bodo brez truda in stroškov stavili.

b) Kako more „Popotnik“ trditi, da so meni nova šolska poslopja pravi trn v peti, tega ne vem. Jaz sem rekel, da so nova šolska poslopja, ko je bila nova šolska postava obveljala, skoro bi rekel, kakor gobe lezla iz tal. S tem je pač le rečeno, da so nova šolska poslopja stavili čisto z nepotrebno, simo tamo morebiti škodljivo naglico. „Popotnik“ pa trdi, da bi po mojih mislih morale šole rasti, kakor gobe, brez truda in torej tudi brez stroškov. Kako je pač v mojih besedah to nespametno misel našel? Ravno tako jaz nikdar in nikder nisem trdil, da bi morala šola biti zadnji kurjak v župniji, dasiravno nikoli nisem bil za to, da bi morala biti najlepša palača, ki čisto

niti primerna ni svojemu namenu. Da se potrebna šolska poslopja zidajo, je prav, ako se pa nepotrebna potrata dela pri šolskih poslopijih, grajali so to z menoj tudi drugi ljudje, ki so sicer dobri prijatelji šole. Vzglede nečem navajati.

c) Kar se konečno tretjega očitanja tiče, pisal sem, da se je po novi šolski postavi „učiteljski stan, kar v resnici zasluži, v družbinskem in gmotnem oziru povzdignil.“ Kdo sme ali zamore iz teh besed sklepati, da gg. učiteljem njihove krvavo zaslužene groše očitam? Kako more „Popotnik“ trditi, da s temi besedami prikrivam le zlobno misel? Prej bi smel jaz trditi, da se to pravi, poštenim besedam podtikati zloben pomen.

Toliko naj zadostuje v pojasnilo in odgovor; kajti na druge „Popotnikove“ izjave se mi ne zdi vredno odgovarjati, z nekaterimi pa se celo skladam, zlasti kar piše na koncu svojega sestavka „da skupno skrbimo za napredek šolstva, da si skupno prizadevamo vse odpraviti, kar nja zdravi razvoj ovira — mimogrede naj omenim, da se je moj poskus, nekatere „šolske napake grajati in odpraviti, „Popotniku“ jako zameril — in da se dobro osnovanega šolstva tudi skupno veselimo“, — to vse tudi jaz podpišem, če je treba z lastno krvjo, vendar le pod pogoji, katere sem v napadenem in današnjem sestavku omenil.

+

Gospodarske stvari.

Redivna vrednost raznih sadnih sort.

Veliki učenjak Fresenius (prej ko ne izvirno Brezen) je svoje dni razsegle preiskave o redivni vrednosti raznih sadnih sort napravil in je nasledujoče podatke našel: Jedno jajce ima ravno toliko redivne vrednosti v sebi, kolikor je ima 0.53 kilo črešenj, 0.75 k. grozdja, 0.75 jabelk rajnet, 1 kilo bodečega grozdja in 2 kila grušek.

S krompirjem primerjeno je se pokazalo, da ima 100 kilov krompirja toliko redivne vrednosti, kolikor je ima 114 kil. črešenj, 120 kil. grozdja, 127 kil. jabelk rajnet, 192 kil. grušek rujavk in 327 kilov sliv.

Iz teh podatkov je tedaj razvidno, da sadje samo na sebi ne zadostuje v popolno rejo človeškega telesa in da bi človek cele kadi polne sadja povžiti moral, ko bi tudi ne povžival mleka, jajc, kruha in stročjega sadu v izdatnih množinah. Glavna vrednost sadja leži le v njegovem slaju in okusnosti in pa, in to je poglavitna zasluga, v njegovem ugodnem delovanju na prebavne organe. V tem oziru je neprecenljivo. Kot očvrstivno sredstvo sadje nima zopernika (konkurenta), kajti alkoholaste pijače, kakor pivo in vino, ki v isti namen služijo,